

El gran talent teatral d'un home de massa bona fe

El Temps, 7 d'abril de 2009

Lluís Bonada

Ricard Salvat (Tortosa, 1934), dramaturg, historiador, director de teatre i catedràtic universitari d'Història de les Arts Escèniques, va morir-se a Barcelona el dia 24 de març. Va renovar l'escena teatral catalana durant el franquisme i es va sentir marginat per les institucions en la democràcia.

A mitjan anys seixanta, la jove professora d'institut Isabel-Clara Simó, nascuda a Alcoi poc més de vint anys enrere, vivia a Figueres i s'obria al món i a la cultura. Una persona que llavors no coneixia personalment ni de la qual tenia prou referències —res a veure amb la fama d'un Dalí, amic del seu home, ni la d'un Pla, ni la d'un Fuster, que va conèixer a la Universitat de València— va ser la persona que més la va impressionar aquells anys, Ricard Salvat.

El dramaturg va anar a Figueres amb el muntatge espiuà de *Ronda de mort a Sineira*. Venia precedit pel seu èxit espectacular i va ser vist en diverses poblacions catalanes, i seguit amb extrema atenció, gairebé

devoció. Isabel-Clara Simó el va conèixer llavors i d'aleshores ençà li va tenir «una profunda i bellíssima amistat, que ni el temps ni les adversitats no han pogut esmorteir».

El retrat de Salvat que li fa Isabel-Clara Simó al seu darrer llibre, *Els racons de la memòria* (Edicions 62), és fet des de l'admiració. És un retrat que té un valor afegit: ajuda a entendre el cas Salvat, és a dir, el de la persona que, després d'obrir les feixugues i rovellades portes del teatre català a la renovació, en els difícils anys franquistes, és relegat a un segon pla no tan sols amb la democràcia, sinó ja des de la transició.

Isabel-Clara Simó admira de Salvat la «immensa cultura teatral». La seva potència intel·lectual és tan fulgurant que no pot passar desapercebut. «I per tant és odiat», conclou.

Per què genera odi la seva potència intel·lectual? La novel·lista respon així: «Perquè, quin dels xitxarel·los que li ha fet la vida

■ *Terra Baixa*, d'Àngel Guimerà. Direcció: Ricard Salvat
Teatre Romea (1976).
(Aymerich/ Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques. Institut del Teatre.)

impossible podria aguantar ni una sola controvèrsia intel·ligent amb el dramaturg? I aquí és on els pica la seva personalitat. Ho sabem tots els qui el coneixem: a Salvat li ve petit aquest país. Ho dic amb una immensa recança».

Sí, el país li anava petit. Amb la democràcia, volia tot el reconeixement institucional, els màxims càrrecs. Pensava que era ell la persona amb més currículum per a dirigir el Teatre Nacional de Catalunya. Però per a arribar-hi cal, a més de prestigi, tenir un poder de seducció personal, és a dir, seduir els polítics i els dirigents culturals, i aquí Salvat va fracassar. Aquí no va saber fer teatre.

Ho veu molt bé Isabel-Clara Simó en el seu retrat, quan escriu això: «Ricard Salvat sempre ha estat un home orgullós, convençut que el talent i la integritat sempre acaben triomfant; aquesta ingenuïtat li ha proporcionat moltes amargors».

A més, amb tants anys de vida teatral al darrere, es va produir un cansament de Salvat. La seva figura resultava feixuga. Era un pes, per a molta gent. Era el passat, per a molts. El futur era dels joves: Lliure, Dagoll Dagom, els Joglars... Els socialistes van jugar a fons la carta del lliure i el pujolisme se'n va anar a París a buscar Flotats.

El cas Salvat-Capmany. Potser era culpa de la seva imatge, monotemàtica, cir-

cumspecta. Algú el va veure riure? Algú el va veure que observava la gent, s'aturava a saludar-la, mentre caminava pel carrer? Sabia què era la ironia?

Amb tants anys al darrere, deixava inevitablement pel camí persones ressentides. Isabel-Clara Simó n'esmenta una d'important, Maria-Aurèlia Capmany. El cas Salvat-Capmany ocupa un espai al seu llibre. Aquest:

«Els encesos amors entre Salvat i la Capmany van tenir un mal final: ella mai no va pair que ell la deixés per la que va ser sempre la seva dona, el seu únic amor: Núria Golobardes, també de Figueres. Mai no el va perdonar, i, amb la seva influència política i social, va arraconar el dramaturg, fins i tot durant els llargs anys en què va ser parella de Jaume Vidal Alcover.» Com sempre, *cherchez la femme*, però potser aquí ens trobem amb una aplicació original, i excepcional, de l'adagi francès.

En un país més ample, o en un país complet, les travetes tenen una importància molt petita, una repercussió relativa. Però, com va descobrir Salvat arran d'un article periodístic que el va reconfortar, la nostra mare pàtria és, per raons diverses, una madrastra, i és plena de casos de persones brillants que, per culpa de la primera traveta, es troben obligats a viure en un estat de marginació total o parcial, o, fins i tot, a fugir del país: d'Eugeni d'Ors a Josep Maria Flotats, per esmentar un cas teatral.

Una altra persona, després de tantes portes als nassos, s'hauria rendit. Salvat potser no es va agafar la seva marginació amb filosofia, perquè l'amargor el coïa per dins i li sortia pels porus de la pell, però tampoc no va abaixar els braços.

Tardor de l'any passat. Ricard Salvat té més de setanta anys. I viu el teatre amb la

mateixa passió i intensitat dels anys de la resistència cultural, des de la seva Associació d'Investigació i Experimentació Teatral, a Sants. Té un ambició muntatge entre mans, una recreació d'un text teatral de Mercè Rodoreda, feta per Manuel Molins, *Un dia, Mirall trencat*. La història es repeteix. Troba les portes tancades als teatres públics, incloses les del Grec. Però, al final, l'empresa Balaña li ofereix el Teatre Borràs. L'ha de retallar, però. Si l'hagués feta al Teatre Nacional, es lamenta, no hauria calgut reduir-la. Eren més de tres hores. Pensava, ingènuament, que amb l'Any Rodoreda, la persona que havia estimat més els autors catalans podria imposar el seu projecte sense problemes.

Una energia especial. Un cop més, el dolor. Ho compensa amb el verí teatral. L'equip artístic ha treballat en unes condicions absolutament ridícules de preu i això, diu, ha estat una injecció d'optimisme. La impressió que fa és que comença de nou, de zero. No se li veuen els setanta anys. Li vam demanar d'on treia l'empenya. Va respondre: «En part, perquè crec que els déus em van parir amb una energia especial, i mai no ho agrairé prou als déus o a qui sigui, com deia Espriu».

I després va explicar una anècdota. Un dia es trobava a la plaça Navona de Roma, al voltant d'una taula amb una colla de gent, entre els quals hi havia Polanski, i li van preguntar com és que es mantenia jove, i va dir: «És que m'interesso per tot».

Aquest polonès, va pensar Salvat, té raó. I Salvat va fer seva la resposta. «Suposo —afegia a l'anècdota— que és això. Quan em poso a treballar m'és molt difícil de parar. Sóc capaç de fer set hores seguides. Si paro, em desconnecto i he de tornar a començar.»